

BIBLIA (od gr. biblos - biblioteka, zbiór ksiąg)

- zbiór tekstów sakralnych, przez Żydów i chrześcijan uznany za księgę świętą, objawioną
- składa się ze Starego Testamentu (46 ksiąg) i Nowego Testamentu (27 ksiąg)
- czas powstania: Stary Testament - od XIII w. p.n.e. do I w. p.n.e.
Nowy Testament - od 51 do 96 r. n.e.
- język: Stary Testament- hebrajski, niektóre fragmenty w aramejskim i greckim
Nowy Testament - grecki, Ewangelia według św. Mateusza - po aramejsku
- autorzy i podział na części
  - ♦ **Stary Testament** zaczyna się od pięciu ksiąg prawodawcy religii żydowskiej Mojżesza (**Pięcioksiągu czyli Tory**). Pięcioksiąg obejmuje księgi: Rodzaju (Genesis), Wyjścia (Exodus), Kapłańską, Liczb, Powtórzonego Prawa i zawiera dzieje ludzkości od stworzenia świata, dzieje patriarchów od Noego do Mojżesza, wyjście z Egiptu do ziemi obiecanej, historię Izraelitów do śmierci Mojżesza. Po Pięcioksiągu następuje część **Prorocy** (wydarzenia po śmierci Mojżesza, dzieje księstw izraelskiego i judzkiego), a następnie **Pisma** (utwory poetyckie - między innymi Księga Psalmów i Pieśń nad pieśniami, dzieła filozoficzne, księgi historyczne).
  - ♦ **Nowy Testament** zawiera **Księgi historyczne** t.j. cztery Ewangelie spisane przez Mateusza, Marka, Łukasza, Jana (opowiadają one o życiu i działalności Jezusa) oraz Dzieje apostołskie (przedstawiające działalność św. Piotra i Pawła); **Księgi dydaktyczne** (listy św. Pawła) i **Księgę prorocką** (Apokalipsę).
- wiele przekładów
  - Wulgata (od łac. vulgatus - powszechny, przystępny) - łaciński przekład Biblii z IV wieku przypisywany św. Hieronimowi

Znaczenie Biblii

Jest świętą księgą społeczeństw chrześcijańskich i wyznawców judaizmu

- ♦ pokazuje jaki jest w rozumieniu chrześcijańskim sens świata i życia ludzkiego
- ♦ jest źródłem kultury moralnej
- ♦ stanowi ważne dzieło literackie
- ♦ w naszym języku funkcjonują zwiazki frazeologiczne, które swój rodowód biorą z Biblii

Wielogatunkowość Biblii

- poezja i proza
- przykłady gatunków: przypowieść, kazanie, pieśń, epos, dialog filozoficzny, hymn, saga rodowa, psalm

przypowieść (parabola) - gatunek literatury moralistycznej, utwór narracyjny, w którym przedstawione postacie i zdarzenia nie są ważne ze względu na swe cechy jednostkowe, lecz jako przykłady uniwersalnych prawideł ludzkiej egzystencji, postaw wobec życia i kolei losu. Właściwa interpretacja przypowieści wymaga przejścia od jej znaczenia dosłownego do ukrytego.

Przykłady przypowieści biblijnych: o samarytaninie, o synu marnotrawnym, o siewcy

kazanie - przemówienie religijne, wykładające podstawy wiary bądź przekazujące nauki moralne.

psalm - hebrajska pieśń religijna o charakterze modlitewno- hymnicznym

Wybrane pojęcia z Biblii

dekalog - dziesięć przykazań objawionych Mojżeszowi na górze Synaj przez Boga, wyrytych na kamiennych tablicach. Są one podstawą moralności żydowskiej i chrześcijańskiej.

apokalipsa - wizja końca świata i sądu ostatecznego. Biblia zawiera Apokalipsę św. Jana (nie jest to jedyna, ale najważniejsza apokalipsa w Biblii). Proroctwo św. Jana napisane jest szczególnym językiem - pełnym symbolicznych obrazów i znaków (siedem trąb i siedem pieczęci, czterej jeźdźcy apokalipsy, smok walczący z kobietą i inne). Pokazuje walkę dobra i zła, upadek ludzkości i przywracanie ładu świata.

Wybrane postacie z Biblii

Mojżesz - prawodawca Izraela, wyprowadził Żydów z Egiptu, kontaktował się z Bogiem

Dawid - król izraelski, wzór władcy. Biblia podaje, iż jest on autorem psalmów (w rzeczywistości psalmy stworzyło wielu ludzi). Strzelając z procy zabił olbrzyma Goliata.

Salomon -syn Dawida, król izraelski. Dbał o kulturę i gospodarkę państwa, unikał wojen. Zasłynął ze swej niezwykłej mądrości.

Hiob - dla wypróbowania jego pobożności poddany próbie - pozbawiony majątku i dzieci, dotknięty trędem znosi wszystko cierpliwie nie tracąc wiary w sprawiedliwość boską. Jego cierpienie jest niezawinione

Wybrane wyrazy i wyrażenia o rodowodzie biblijnym

hiobowa wieść - bardzo smutna wiadomość

Eden - kraina szczęścia (w Biblii - raj)

zakazany owoc - zakazana przyjemność (w Biblii - jabłko zerwane przez Ewę)

manna z nieba - nieoczekiwana pomoc (w Biblii - wędrującemu pod wodzą Mojżesza narodowi izraelskiemu Bóg zsyłał z nieba jadło zwane manną).

Judasz - zdrajca (w Biblii - apostoł, który zdradził Chrystusa)

Sodoma i Gomora - gniazdo rozpusty (w Biblii - miasta rozpusty skazane przez Boga na zagładę)

stanąć jak słup soli - znieruchomieć (w Biblii - Bóg uratował z Sodomy Lota i jego żonę, którzy wychodząc z miasta mieli nie oglądać się za siebie. Kobieta nie posłuchała nakazu i została zamieniona w słup soli).

sprzedać coś za miskę soczewicy - oddać coś bezcennego za rzecz o małej wartości (w Biblii - za miskę soczewicy głodny Ezaw, wróciwszy z pola, sprzedał młodszemu bratu Jakubowi swoje prawo pierworództwa)

Wybrane fragmenty Biblii

1. Stworzenie świata

ten fragment miał zobrazować ludziom prawdy:

- ◆ istnieje tylko jeden Bóg, jest on wieczny
- ◆ wszystko co Bóg stworzył jest dobre
- ◆ po pracy nastaje czas odpoczynku

2. Stworzenie człowieka

Bóg formuje ludzkie ciała z ogromną pieczołowitością, schyla się po glinę ⇒ wyróżnienie człowieka wśród innych bytów

3. Księga Koheleta (kohelet to nie imię własne, lecz oznaczenie funkcji lub urzędu mędrca przemawiającego na zebraniu)

- ♦ rozważania nad sensem ludzkiego istnienia (autor zadaje pytanie, jaka jest droga do szczęścia, ale nie znajduje odpowiedzi)
- ♦ pesymistyczna koncepcja człowieka, który jest istotą kruchą i przemijającą. Prawo przemijania powoduje, że człowiek nie zaznaje szczęścia („marność nad marnościami, wszystko marność. Wszystko marność i gonienie za wiatrem.”).

4. Pieśń nad pieśniami

fragment poetycki mówiący o miłości dwojga ludzi. Kościół tłumaczy treść Pieśni nad pieśniami jako symbol miłości Boga do ludzi

5. Przypowieść o siewcy

treść: ziarno rozsiewane przez siewcę padało na różne podłoże. Gdy padło na drogę, wydziobały je ptaki, nie weszło również na kamiennym podłożu i między cierniami. Gdy ziarno padło na żyzną glebę - wydało bogaty plon.

znaczenie ukryte: ziarno to Słowo Boże. Przypowieść zawiera nakaz, by jego odbiorca był „żyzną glebą” t.j. chłonnym słuchaczem, który odnajdzie pożytek z nauki.

6. Przypowieść o synu marnotrawnym

treść: ojciec radośnie wita marnotrawnego syna wracającego z włóczęgi, który roztrwonił swoją część majątku.

znaczenie ukryte: Bóg cieszy się z każdego nawróconego wiernego, choćby wcześniej zgrzeszył i odszedł od wiary.

7. Hymn o miłości

- pochodzi z listu świętego Pawła do Koryntian

- proza poetycka

- paralelizmy składniowe

- 2 części: 1. pokazanie, czym jest życie bez miłości (użycie zdań warunkowych) 2. wskazanie cech prawdziwej miłości (cierpliwa, wszystko przebacząca, nie pamiętająca złego, wytrwała)

- kościół interpretuje ten hymn jako obraz miłości Chrystusa do wszystkich ludzi

Styl Biblii

Styl - zespół środków językowych, wykorzystanych przez autora wypowiedzi

♦ obecność różnorodnych środków artystycznych - apostrof, symboli, alegorii, peryfraz (czyli omówień - np. zamiast słowa Bóg używa się Pan Izraela)

♦ często stosowany stopień najwyższy jako mianownik z dopełniaczem: Pan Panów, Król królów

♦ charakterystyczne słownictwo: Arka Przymierza, prorok, faryzeusz, mesjasz

Nawiązania do Biblii

Aluzja - wzmianka mająca wzbudzić określone skojarzenie

Wisława Szymborska: „Na wieży Babel” (motyw niegdyś sobie bliskich mężczyzny i kobiety, którzy teraz nie potrafią się porozumieć)

Stylizacja - celowe wprowadzenie do wypowiedzi pewnych istotnych właściwości stylu innego

Stylizacja biblijna polega na:

1. przyjmowaniu biblijnej formy językowej, przejmowaniu gotowych metafor, alegorii, porównań
2. układaniu opisywanych zdarzeń na wzór wydarzeń biblijnych

Adam Mickiewicz: Widzenie księdza Piotra (III cz. „Dziadów”), Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego

Jan Kasprowicz: Dies irae

Piotr Skarga: Kazania

Parafraza - przeróbka utworu, rozwijająca jego treść (często swobodnie i żartobliwie)

Mark Twain: Pamiętniki Adama i Ewy

Obecność motywu biblijnego (Boga, Chrystusa, Szatana itd.)

Bogurodzica

Jan Kochanowski: Czego chcesz od nas Panie za twe hojne dary

Franciszek Karpiński: Bóg się rodzi

Czesław Miłosz: Piosenka o końcu świata